

**UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA ISTORIE ȘI FILOSOFIE
DEPARTAMENTUL FILOSOFIE ȘI ANTROPOLOGIE**

**CURRICULUM
la
„ISTORIA ȘI CULTURA RELIGIILOR”
modulul
Istoria și cultura religiilor
(*Dialogul intercultural și interreligios. Fenomenologia Religiilor*)**

**Ciclul II, Master
Program de master Filosofii contemporane**

**Autori:
Dumitru Dodul, conf.
univ.dr.
Al. Lupușor, lector univ.**

APROBAT
la ședința Departamentului
din „ ____ ” _____ 2021
Director Departament _____

Chișinău, 2021

PRELIMINARII

Prin intermediul acestui modul masteranzilor de la programul de master *Filosofii contemporane*, li se oferă repere teoretice pentru înțelegerea **societății** contemporane, caracterizată de dinamica globalizării, migrația și mobilitatea populației, globalizarea și noile tehnologii de comunicare, întâlnirea religiilor și a culturilor, ce depășesc spațiile geografice, politice și economice în care erau circumscrise, interacționând la nivel instituțional și individual cu alte culturi și religii. Această interacțiune reprezintă o realitate și, totodată, o provocare cotidiană și conduce la conturarea următoarelor atitudini: indiferența, ca lipsă de interes pentru alte identități religioase și culturale; fundamentalismul, înțeles ca fanatism sau intoleranță față de diversitatea religioasă; deschiderea către „Celălalt” fără restructurarea propriei identități și aculturația.

În lumea contemporană, în care neînțelegerile și violențele sunt din ce în ce mai vizibile, este nevoie de o reflecție profundă și de un discurs rațional susținut între oameni care aparțin diferitelor convingeri religioase și culturale. Prin urmare, societatea de astăzi trebuie să fie structurată prin dialog și cooperare.

Prin obiectivele modulului formăm la masteranzi o imagine filosofică integră privind dialogul intercultural și interreligios, un mod de gândire adecvat, dexterități și deprinderi practice pentru exercitarea actului profesional.

Astfel modulul dat are ca scop familiarizarea studenților ciclului II master, cu probleme fundamentale ce țin de relațiile dintr diferite culturi și religii ale lumii, care sau constituit în timp.

Modulul va fi dezvoltat pe trei nivele majore: formarea și dezvoltarea capacității de cercetare, analiză, sinteză și reflecție, prin prezentarea temelor majore din cu referire la dialogul intercultural și interreligios contemporan; Limba de predare a disciplinei este limba română.

I. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Form a de învăț ământ	Codul disciplin ei	Denumirea disciplinei	Responsa bil de disciplină	Seme strul	Ore total				Evaluarea	Nr. de credite	
					Total	Inclusiv					
						C	S	L			LI
zi	S.02.O.0 08	ISTORIA ȘI CULTURA RELIGIILOR” <i>Dialogul intercultural și interreligios. Fenomenologia Religiilor</i>	<i>Dumitru Dodul, dr., conf., univ.</i>	III	300	45	45		210	ex	10

II. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	Unități de conținut	Ore					
		Curs		Seminar		Lucrul individual	
		Zi	f/r*	zi	f/r*	zi	f/r*
1.	Dialogul dintre culturi și religii în contemporaneitate	2		2			
2.	Cultură, cult și interculturalitate	4		2			
3.	Rolul stereotipurilor în comunicarea intraculturală: Orient și Occident	4		4			
4.	Cultura ca produs al religiei: Spațiul islamic	6		2			
5.	Cultura ca produs ideologic. Spațiul ex-comunist.	4		2			
6.	Dialogul dintre creștinism, hinduism și budism	4		2			
7.	Europa și întâlnirea religiilor	2		2			
8.	Locul fenomenologiei religiei în cadrul disciplinelor de studiere a religiei și religiozității	2		4			
9.	Structura experienței religioase	2		4			
10	Natura fenomenală a sacralului	4		5			
11	Fenomenologia simbolului religios	3		6			
12	Mitul și ritul ca mediatori simbolici ai experienței religioase	4		6			
13	Homo Religiosus și fenomenologia subiectivității religioase	2		4			
14	Conferința de totalizare a activității individuale.	2				40	
15	Elaborarea proiectului de cercetare					100	
16	Pregătirea pentru testare					30	
17	Pregătirea pentru examinare finală					40	
Total		45		45		210	

* pentru specialitățile cu frecvență redusă

III. COMPETENȚE PROFESIONALE ȘI FINALITĂȚI DE STUDII

Competențe profesionale	Finalități/outcomes (rezultate)
Identificarea și definirea problemelor din domeniul filosofiei care urmează a fi cercetate;	A orienta problema filosofică spre aspecte legate de cultura comunicățională și relațională în contextul interculturalității și interreligiozității lumii contemporane
Proiectarea obiectivelor cercetării și formularea ipotezelor lucrative în vederea realizării unui studiu de specialitate;	A elabora un plan de idei pentru prezentarea unei probleme specifice dialogului intercultural și interreligios
Clasificarea relațiilor sociale în baza cunoștințelor din domeniul filosofiei;	A identifica eficiența aplicării politicilor de integrare a populațiilor islamice în comunitatea europeană
Evaluarea sistemelor sociale prin prisma științei contemporane;	A identifica, înțelege și a respecta valorile, opiniile, necesitățile, ale altor persoane sau culturi A stabili principalele direcții de cercetare contemporane a relației dintre mentalități și

	starea interculturală a societăților contemporane.
Prevenția crizelor sociale din perspectivă praxiologică, axiologică și culturală; .	A proiecta strategii pentru îmbunătățirea comunicării și relaționării cu celălalt. A realiza analize multifactoriale asupra unei societăți multiculturale.

IV. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Dialogul dintre culturi și religii în contemporaneitate	
Obiective de referință	Unități de conținut
să relateze despre dinamica culturii; tendințe în cultura contemporană; să identifice tendințe în cultura contemporană; să analizeze evoluția renașterii religioase în contemporaneitate ; să evalueze semnificația dialogului interreligios și intercultural în contemporaneitate ;	Dinamica culturii; tendințe în cultura contemporană Renașterea religioasă și elanul mistic contemporan Semnificația dialogului interreligios și intercultural într-o lume pluralistă <i>Termeni-cheie: criză culturală, dialog interreligios, , dialog intercultural</i>
Cultură, cult și interculturalitate	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să identifice noțiunea de cult și de interculturalitate - să descrie cultul în lumea contemporană - să extindă conceptul de interculturalitate asupra societăților postsovietice - să propună căi eficiente de comunicare cu alteritatea culturală și religioasă	Cultul în lumea contemporană Interculturalitatea Noua Europa: Reflecții cultural-religioase <i>Termeni-cheie: cultură, cult, interculturalitate</i>

Rolul stereotipurilor în comunicarea intrculturală: Orient și Occident	
Obiective de referință	Unități de conținut
să relateze despre contextul dialogului intercultural: lumea globalizată să examineze conceptele <i>balcani</i> , <i>balcanism</i> , <i>balcanizare</i> să deosebească stereotipurile de trăsăturile să evalueze critic ipostazele musulmanului în mass-media contemporană: fanatic religios, terorist, imigrant neadaptabil etc	Contextul dialogului intercultural: lumea globalizată Cultura globală. Deteritorializare și decapsulare <i>Balcani și Balcanism</i> Edward Said: necesitatea regândirii orientalismului <i>Termeni-cheie: stereotip, globalizare, dialog intercultural, balcani, balcanism</i>

Cultura ca produs al religiei: Spațiul islamic	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să identifice premisele negocierii interculturale - să descrie instrumentalizarea politică a Islamului - să interpreteze cuncepul de fundamentalism islamic	Tradiționalism și modernism în Islam. Instrumentalizarea politică a Islamului. Fundamentalismul islamic Islamul și Occidentul: Negocierea

- să analizeze tradiționalismul și modernismul în Islam	interculturală. Studiu de caz : Islam versus Occident <i>Termeni-cheie:</i> <i>Tradiționalism, modernism, Islam, Fundamentalism Islamic, negocierea interculturală</i>
---	--

Cultura ca produs ideologic. Spațiul ex-comunist.	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să descrie socialismul ca ideologie - să interpreteze conceptul de socialism utopic - să analizeze spațiul ex-comunist din perspectiva unității și diversității - să interpreteze cultura ca produs ideologic	Socialismul ca ideologie și conexiunile sale globalizante. De la socialismul utopic la comunismul Stalinist. <i>Socialismul</i> <i>Comunismul</i> Zona tampon exterioară: Europa de Est și China Spațiul ex-comunist. Unitate și diversitate <i>Termeni-cheie:</i> <i>ideologie, socialism, comunism,</i>

Dialogul dintre creștinism, hinduism și budism	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să relateze despre dialogurile bilaterale și multilaterale dintre creștinism și hinduism - să descrie evoluția dialogului dintre creștinism și budism - să estimeze procesul redescoperirii religiilor Asiei asupra dialogul intercultural și interreligios contemporan	Redescoperirea religiilor Asiei. Dialoguri bilaterale și multilaterale. Dialogul dintre creștinism și hinduism Dialogul dintre creștinism și budism. <i>Termeni-cheie:</i> <i>Creștinism, budism, hinduism</i>

Europa și întâlnirea religiilor	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să relateze despre începuturile ecumenismului modern - să descrie aspectele ecumenismului - să estimeze evoluția ezoterismului occidental: între conceptualizare și metodologie	Începuturile ecumenismului modern Trei aspecte ale ecumenismului: <i>Ecumenismul spiritual</i> <i>Ecumenismul științific</i> <i>Ecumenismul practic</i> Ezoterismul occidental: între conceptualizare și metodologie <i>Termeni-cheie:</i> <i>Ecumenism spiritual, ecumenism științific, ecumenism practic, ezoterism,</i>

Locul fenomenologiei religiei în cadrul disciplinelor de studiere a religiei și religiozității	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să determine dispozitivul metodologic al fenomenologiei	Statusul epistemic al fenomenologiei religiei Temeiuri ontologice ai cercetării;

- să stabilească legitimitatea utilizării metodei fenomenologice în studierea diverselor fenomene social-umane - să estimeze virtuțile interpretative ale fenomenologiei în raport cu realitățile demeniului religiosului	fenomenologice a religiei și religiozității; Privilegiul metodologic al fenomenologiei în cercetarea religiei . <i>Termeni-cheie:</i> <i>Fenomen, religiozitate</i>
--	---

Structura experienței religioase	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să determine domeniul religiosului ca câmp fenomenal; - să definească conceptul fenomenologic al experienței; - să stabilească categoriile definitorii ale conceptului experienței - să identifice elementele structurale ale experienței religioase	Natura experiențială a vieții religioase Categoriile fenomenologice ale experiențe Elementele structurale ale experienței religioase <i>Termeni-cheie:</i> <i>Experiență, pol intentional, pol fenomenal, subiectivitate</i>

Natura fenomenală a sacrului	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să definească conceptul de sacru; - să recunoască și să evalueze critic principalele teorii explicative ale sacrului; - să stabilească temeiurile interpretării fenomenologice a sacrului - să estimeze avantajele explicațiilor fenomenologice în raport cu celelalte	Sacru – categorie centrală a experienței religioase Teorii cu privire la originea și natura sacrului Interpretarea fenomenologică a sacrului <i>Termeni-cheie:</i> <i>sacru, profan, manifestare</i>

Fenomenologia simbolului religios	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să definească conceptele de simbol, simbolism, simbolizare; - să identifice temeiuri de interpretărilor semiotice și hermeneutice a formelor religioase; - să stabilească legătura de esență dintre experiența religioasă și expresia simbolică; - să determine natura religioasă a formelor simbolice; - să recunoască tipurile și formele simbolismului religios;	Religia ca domeniu al religiosului Natura simbolică a experienței religioase Formele simbolismului religios <i>Termeni-cheie:</i> <i>simbol, manifestare simbolică, simbolizare, expresie</i>

Mitul și ritul ca mediatori simbolici ai experienței religioase	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să definească conceptele de mit și rit; - să recunoască și să evalueze critic diverse explicații date naturii mitului și ritului; - să estimeze explicațiile alternative ale fenomenologiei date mitului și ritului;	Natura simbolică a mitului și ritului Interpretarea fenomenologică a mitului și ritului <i>Termeni-cheie:</i> <i>Mit, rit, simbol</i>

--	--

Homo Religiosus și fenomenologia subiectivității religioase	
Obiective de referință	Unități de conținut
- să descrie polul subiectiv al experienței religioase; - să estimeze rolul intenționalității religioase în producerea experienței religioase; - să compare între diverse modele de conceptualizare a subiectivității experienței religioase;	Polul subiectiv al experienței religioase; Intenționalitatea religioasă Modele conceptuale ale subiectivității religioase; <i>Termeni-cheie:</i> <i>subiectivitate, homo religious, intenționalitate, religiozitate</i>

V. LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI

Nr.	Denumirea disciplinelor de studii +nr ore LI	Strategii de realizare și modalități de prezentare	Produs final	Criterii de evaluare
	<i>Dialogul intercultural și interreligios. Fenomenologia Religiiilor. 60 ore</i>	Studiul și analiza bibliografiei recomandate. Modalități de prezentare: individuale și de grup.	Referat științific Proiect de cercetare	Profundimea și analiza critică a abordărilor teoretice. Calitatea analizei filosofice.

• LISTA TEMELOR PENTRU PROIECTE DE CERCETARE/REFERATE

Instituții de cultură și cult din orașul Chișinău: Studiu de caz

Realizarea unei cercetări cantitative(statistica) și calitative- analiza și interpretarea formelor simbolice specifice instituțiilor de cultură și cult.

Originea culturală a conflictelor.

Diversitatea și unitatea culturală.

Conflicte interetnice și interreligioase.

VI. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

- Formele de organizare a instruirii sunt: cursul universitar (introdactiv, tematic curent,sinteză/ cursul-prelegere clasică, cursul dezbateri, cursul mixt prelegere-dezbateri), seminarul universitar (introdactiv, de reluare și aprofundare, de dezvoltare, aplicativ, de evaluare/ dezbateri, pe baza referatelor, pe baza exercițiului, pe baza jocului didactic), consultațiile (individuale și de grup) și lucrul individual al studentului.
- Predarea-învățarea acelei discipline, având un caracter atât formativ, cât și informativ, presupune utilizarea diverselor strategii didactice (expozitiv-euristice, creative și evaluativ-stimulative), răspunde unor nevoi fundamentale de variație, diferențiere și particularizare a activității didactice. Astfel că, metodele utilizate în predarea-învățarea acestei discipline vor fi centrate pe acțiunea profesorului, în cazul orelor de curs (expunerea, povestirea, explicația, demonstrația, etc.); centrate deopotrivă pe acțiunea profesorului și a studentului, în cazul orelor de curs și siminar, în dependență de tipul de lecție – curs sau seminar (conversația-dezbateri, cooperarea, știu/vreau să știu/am învățat, explozia stelară, graficul T, etc.); centrate cu precădere pe acțiunea studenților, în cazul seminarelor (problematizarea, învățarea prin descoperire, studiul de caz, brainstormin-ul, discuția în

panel, eseul, plăsiile gânditoare, cubul, floarea de nufăr, diagrama Venn, Philips 6/6, GPP/gândește-perechi-prezintă, FRISCO, MOZAIC, SINEGL, simularea, modelarea, lectura individuală, etc.).

- Operaționalizarea strategiilor didactice este realizabilă în diferite contexte organizatorice: frontale, individuale și de grup, îmbinate printr-o alternanță judicioasă și echilibrată. Strategiile de evaluare a rezultatelor academice a studenților se vor baza atât pe metodele tradiționale (evaluare orală, scrisă, practică), cât pe cele alternative/ complementare în dependență de situațiile educaționale în care sunt folosite. Printre metodele complementare de evaluare, al căror potențial formativ susține individualizarea actului educațional prin sprijinul acordat studentului sunt: observarea sistematică a activității studentului; proiectul, portofoliul, autoevaluarea. Pentru aprecierea rezultatelor învățării în cadrul acestei discipline se utilizează:
 1. *Evaluarea curentă* - realizată pe parcursul procesului educațional în cadrul cursurilor, seminarelor, consultațiilor, testări semestriale obligatorii și evaluării lucrului individual. Rezultatele evaluării curente se exprimă în note conform scalei de notare. Rezultatul evaluării curente constituie 60 % din nota finală.
 2. *Evaluarea finală* - realizată prin intermediul examenului scris, utilizând testul instituțional, alcătuit din 2 subiecte a câte 3 sarcini, formulate pe nivele de complexitate: cunoaștere și înțelegere, aplicare și integrare. Nota de la examen constituie 40% din nota finală la disciplină.a) Nota finală la disciplină se calculează conform Regulamentului de evaluare a randamentului academic al USM: Nota semestrială (60%) + Nota de la examen(40%).
Nota semestrială (rezultatul evaluărilor curente) se calculează în modul următor: 30% media evaluărilor la seminar + 30% media celor 2 testări semestriale)) + 40% (evaluarea lucrului individual).
Nota de la examen (evaluarea finală) - 40%;
b) Cerințele minimale pentru promovare:
 - obținerea notei minime de promovare la disciplină (nota semestrială);
 - obținerea notei minime de promovare la examenul de curs;
 - predarea produselor lucrului individual;
 - prezentarea la activitățile didactice (nu mai puțin de 75% din numărul total de ore de contact direct).

Model test evaluare

Rolul stereotipurilor în comunicarea intrculturală: Orient și Occident

Activități de evaluare:

- a) Descrie contextul dialogului intercultural în sicolul al XXI-lea3p
- b) Stabiliți legături dintre raportul Orient și Occident și conturarea noțiunilor Balcani și Balcanism la începutul secolului al XX-lea.....5p
- c) Estimați semnificația enunțului lui Edward Said: "Eșafodajul teoretic al orientalismului este reprezentat de historicism, manifest prin tezele imperialismului occidental"7p

Statutul epistemic al fenomenologiei religiei

- a) Recunoașteți direcțiile de cercetare ale fenomenologiei religiei.....3p
- b) Determinați specificul tematizării fenomenologice ale religiei în raport cu alte demersuri de cercetare a religiei.....5p
- c) Evaluați utilitatea demersului fenomenologic pentru explicitarea fenomenelor religioase.....7p

VII.BIBLIOGRAFIE RECOMANDATĂ

- 1) Achimescu N.Religii în dialog, Ed. Trinitas, Iași, 2006
- 2) Bauman Zygmunt. Globalizarea și efectele ei sociale. București: Antet, 2000.
- 3) Boldișor A.Importanța și actualitatea dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie, perspectivă, soluții.Editura Mitropolia Olteniei, 2015

- 4) Boninier J.-L. Fundamentele cultural ale lumii occidentale. Iași, 2000.
- 5) Braudel, F. Gramatica civilizațiilor.- București: Meridiane, 1994, vol.1.
- 6) Ciobanu, Radu, *Mic dicționar de cultură religioasă*, Timișoara, 1994.
- 7) Aurel Codoban, Sacru și ontofanie. Pentru o nouă filosofie a religiei, ed. Polirom, Iași, 1998
- 8) Durkheim E. Judecăți de valoare și judecăți de realitate. București, 1995.
- 9) Eliade, Mircea, Aspecte ale mitului, ed. Humanitas, București,
- 10) Eliade, Mircea, Încercarea labirintului, ed. Humanitas, București, 2007
- 11) Eliade, Mircea, Nostalgia originilor, ed. Humanitas, București, 1994
- 12) Eliade, Mircea, *Dicționar al religiilor*, București, 1996.
- 13) Ferreol Gilles, Jucquois Guy. Dicționarul alterității și a relațiilor interculturale. Iași: Polirom, 2005.
- 14) Flori, Jean, Război sfânt, Jihad, Cruciadă. Violență și religie în creștinism și islam, Cartier, Chișinău, 2013
- 15) Georgiu G. Identitate și integrare. București, 2001.
- 16) Huntington Samuel. Ciocnirea civilizațiilor. – București: Antet, 1997
- 17) Leclerc Gerard. Mondializarea culturală. Civilizațiile puse la încercare. Chișinău: Editura Știnița, 2003.
- 18) Malița M. Zece mii de culturi, o singură civilizație. Despre geomodernitatea secolului XXI. București, 2001.
- 19) Mantzaridis Giorgios I.. Globalizare și Universalitate. Himeră și Adevăr.-București: Ed.Bizantină, 2002.
- 20) Maria Todorova, *Balkanii și Balcanismul*, Traducere din limba engleză de Mihaela Constantinescu și Sofia Oprescu, București, Humanitas, 2000
- 21) Naisbitt, John. Megatendințe.- București: Ed. Politică, 1984.
- 22) Popescu, Ioan, Mihail, *Istoria și sociologia religiilor: Creștinismul*, București, 1996.
- 23) Rolul stereotipurilor în comunicarea intrculturală: Orient și Occident
- 24) Roze Serafim, *Ortodoxia și religia viitorului*, București, 1996.
- 25) Said Edward W. Orientalism. Concepțiile occidentale despre Orient. Traducere de Ana Andreescu si Doina Lica, Editura Amarcord, Seria „Cimp deschis“, 2001
- 26) Scruton Roger : Cultura modernă pe înțelesul oamenilor inteligenți
- 27) Șerbinescu A. Cum gândesc și cum vorbesc ceilalți. Prin labirintul culturilor.
- 28) Săgeată R. Globalizare culturală și cultură globală. Global și local în geografia culturală Editează Universitara București. 2009
- 29) Tomlinson John. Globalizare și cultură. Timișoara: Amacord, 2002.
- 30) Troc Gabriel. Postmodernismul în antropologia culturală. Iași: Polirom, 2009.
- 31) Vauchez, Andre, *Spiritualitatea Evului Mediu Occidental. Secolele VIII-XII*, București, 1994.
- 32) Vernet, Jean, *Sectele*, București, 1996.
- 33) Verzan, Sabin, Sf. Apostol Pavel. *Istoria propovăduirii Evangheliei și organizării Bisericii în epoca apostolică*, București, 1996.